

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa (soudce zpravodaje) a soudců Vladimíra Kůrky a soudce Jana Musila o ústavní stížnosti stěžovatelky **S.T.**, zastoupené JUDr. Petrem Tomanem, advokátem, TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář, s. r. o., se sídlem Trojanova 12, Praha 2, proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 21. října 2013 č. j. 7 C 289/2013-176, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 4, jako účastníka řízení, a České spořitelny, a. s., IČ 45244782, se sídlem Olbrachtova 1929/62, Praha 4, zastoupené JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem, Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s. r. o., se sídlem Sokolská 60, Praha 2, jako vedlejší účastnice řízení, **takto**:

- I. Ústavní stížnost se **zamítá**.
- II. V části týkající se rozhodnutí o náhradě nákladů řízení vedeného před Obvodním soudem pro Prahu 4 ve věci sp. zn. 7 C 289/2013 se ústavní stížnost **odmítá**.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností ze dne 9. 12. 2013, doručenou Ústavnímu soudu téhož dne, se stěžovatelka domáhala vydání nálezu, v němž by Ústavní soud vyslovil, že rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále též jen „obvodní soud“) ze dne 21. října 2013 č. j. 7 C 289/2013-176 byla porušena její základní práva zaručená čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), čl. 1, čl. 2 odst. 3, čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie, a kterým by v záhlaví uvedený rozsudek zrušil.

2. Současně stěžovatelka Ústavnímu soudu navrhla, aby postupoval ve smyslu § 39 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Důvodem mělo být, že v současné době probíhá řada řízení v obdobných věcech, přičemž vzniká riziko, že když Ústavní soud rozhodne s větším

časovým odstupem, může být jeho rozhodnutí jen akademické ve vztahu k soudním rozhodnutím, která budou v mezidobí obecnými soudy vydána.

3. Jak patrně z ústavní stížnosti a napadeného rozsudku jako její přílohy, stěžovatelka se žalobou směřující proti České spořitelně, a. s., domáhala zaplacení 7 200 Kč s příslušenstvím, a to z titulu bezdůvodného obohacení. V předmětné žalobě stěžovatelka uvedla, že s žalovanou uzavřela dne 13. 7. 2007 smlouvu o úvěru, na jejímž základě jí byl účtován poplatek za správu úvěru ve výši 150 Kč měsíčně, a to aniž by jí žalovaná přesvědčivě vysvětlila, jaké služby jsou za něj poskytovány. Z tohoto důvodu mělo být ujednání o předmětném poplatku neplatné pro neurčitost a nesrozumitelnost, neplatné mělo být také kvůli porušení zákazu odchýlit se od zákona v neprospěch spotřebitele, jakož i pro rozpor s dobrými mravy a s požadavkem dobré víry (přiměřenosti), jehož důsledkem byla značná nerovnováha v právech a povinnostech stran. Stěžovatelka v této souvislosti upozornila, že smlouva o úvěru je smlouvou spotřebitelskou a adhezní, a proto je třeba ji vykládat ve prospěch spotřebitele, resp. k tíži strany, která jako první použila sporný výraz, což byla žalovaná. Dle stěžovatelky ujednání o poplatku představovalo zneužívající klauzuli, neboť za poplatek jsou poskytovány blíže nespecifikované služby, které navíc mohou být bez dalšího měněny. Z hlediska ochrany spotřebitele stěžovatelka nepovažovala za podstatné, zda spotřebitel byl s poplatkem srozuměn, či nikoliv.

4. Napadeným rozsudkem obvodní soud tuto žalobu zamítl a stěžovatelce uložil zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení částku 6 534 Kč, když dospěl k závěru, že ujednání o poplatku za správu úvěru není neurčité, resp. má všechny náležitosti právního úkonu ve smyslu § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“). Při posuzování určitosti projevu vůle vycházel z toho, že je třeba aplikovat nejen § 35 o. z., ale i § 266 odst. 3 obchodního zákoníku (dále jen „obch. z.“), načež shledal, že poplatky spojené se spotřebitelským úvěrem byly zcela běžnou praxí v bankovním světě, mají oporu v právním řádu a počítá se s nimi při srovnávání cen úvěrových produktů na trhu (v podobě roční procentní sazby nákladů – dále jen „RPSN“), stěžovatelka na základě předmětného ustanovení plnila, aniž by určitost ujednání zpochybňovala, existuje také velké množství rozhodnutí, jimiž soudy ujednání o poplatcích považovaly za platnou součást úvěrové smlouvy. Na tom nic dle soudu nemění, že poplatek byl sjednán jako paušální, a nebylo vymezeno, jaké konkrétní služby jsou poskytovány. Následně soud zkoumal, zda nedošlo k odchýlení se od ustanovení § 497 obch. z., jež by zakládalo relativní neplatnost předmětné smlouvy (§ 55 odst. 1 a 2 o. z.), a dospěl k závěru, že neexistuje obecný zákaz brát na sebe v rámci jednoho smluvního závazku jiné povinnosti než ty, které pro daný smluvní typ stanoví zákon, a na tom nemění nic ani princip ochrany spotřebitele zakotvený v § 51 a násl. o. z. a ve směrnici Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice“). Obvodní soud posuzoval neplatnost daného ujednání i z hlediska § 56 odst. 1 o. z. a dospěl k závěru, že tento případ nenastal, neboť sjednání poplatku představuje ujednání o ceně ve smyslu § 56 odst. 2 o. z., a z téhož důvodu neshledal ani porušení § 3 odst. 1 o. z. O nákladech řízení soud rozhodl podle § 142 odst. 1 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), přičemž stěžovatelčin návrh na použití § 150 o. s. ř. neakceptoval s tím, že u něj byly podány řádově tisíce žalob na bezdůvodné obohacení za neoprávněně účtované poplatky, přičemž nejde o agendu, se kterou v rámci činnosti svého právního oddělení mohla žalovaná počítat.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. V úvodu své obsáhlé ústavní stížnosti stěžovatelka uvádí, že je seznámena s judikaturou Ústavního soudu týkající se přípustnosti přezkumu rozhodnutí obecných soudů v tzv. bagatelních věcech, současně však upozorňuje na nálezh Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009 sp. zn. I. ÚS 3143/08 (N 59/52 SbNU 583), podle kterého označení sporů o částky do 10 000 Kč jako bagatelních není, na rozdíl od sporů o částky do 2 000 Kč, přílehlavé, a vyvozuje, že by měla být v daném případě přípustnost přezkumu daleko širší. Kromě toho spotřebitelů, kteří se jako ona domáhají vydání bezdůvodného obohacení z titulu neoprávněně inkasovaných poplatků za vedení a správu úvěru, je asi 6 tisíc a žalovaná jistina v souhrnu přesahuje částku 28 mil. Kč. Obecné soudy přitom tyto spory nerozhodují jednotně, protože v některých řízeních žalobám vyhovují (rozsudky Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 18. 4. 2013 sp. zn. 25 C 261/2012 a ze dne 15. 10. 2013 sp. zn. 8 C 115/2013) nebo bankám nárok na zaplacení poplatku nepřiznávají (rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 6. 2013 sp. zn. 25 Co 60/2013), a pokud žaloby spotřebitelů zamítají, v odůvodnění svých rozhodnutí se rozcházejí nebo si dokonce odporují (rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 27. 5. 2013 sp. zn. 10 C 49/2013), do tohoto procesu vstoupil i finanční arbitr a dospěl k právním závěrům odlišným od právních závěrů obecných soudů (nálezh ev. č. 5700/2013 ze dne 15. 7. 2013). S ohledem na to stěžovatelka vyjádřila přesvědčení, že by Ústavní soud měl do procesu rozhodování o poplatcích za vedení účtu vstoupit a sjednotit rozhodovací praxi obecných soudů, případně jim poskytnout určité vodítko, jinak hrozí, že se rozhodovací praxe bude odlišovat ještě více, čímž dojde k popření principu právní jistoty jako ústavně normativního výrazu demokratického právního státu.

6. Dalším důvodem, proč by Ústavní soud měl napadené rozhodnutí přezkoumat, má být skutečnost, že toto je zjevně excesivní, neboť obvodní soud zcela pomíjí judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu i příslušnou právní úpravu. Prvním důvodem je, že soud nesprávně akcentoval zásadu autonomie vůle smluvních stran, když nedostatečně zhodnotil zásadu ochrany spotřebitele jako slabší smluvní strany, dále nesprávně posoudil otázku určitosti a srozumitelnosti předmětného ujednání (§ 37 odst. 1 o. z.), nevyložil pochybnosti vzniklé při výkladu smluvních ujednání ve prospěch spotřebitele (§ 55 odst. 3 o. z.), nesprávně posoudil zhoršení postavení spotřebitele podle uzavřené smlouvy oproti postavení spotřebitele podle zákona (§ 55 odst. 1 o. z.), odepřel jí přezkum, zda smlouva o úvěru obsahuje podmínky, jejichž důsledkem je značná nerovnováha v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele (§ 56 odst. 1 ve spojení s § 55 odst. 2 o. z.), nezabýval se porušeními zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“) bankou, která mají za následek absolutní neplatnost předmětného ujednání (§ 4, 5 a 12 zákona o ochraně spotřebitele), a nesprávně posoudil soulad smluvních ujednání o poplatku s dobrými mravy (§ 3 odst. 1, § 39 o. z.).

7. Stěžovatelka má za to, že předmětný poplatek je „poplatkem za nic“, že byl akceptován spotřebiteli jako „nutné zlo“, přičemž prý je „otázkou ústavního rozměru neposkytnutí ochrany spotřebiteli, který se jí stanoveným postupem domáhal“, další otázkou má být, zda „je možné vnutit spotřebiteli neurčité smluvní ujednání a jeho splnění následně vynucovat s odkazem na zásadu *pacta sunt servanda*“. Stěžovatelka se

posléze v obecné rovině vyjadřuje k principům ochrany spotřebitele, přičemž poukazuje na čl. 38 Listiny základních práv Evropské unie, čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie, jakož i na Směrnici, dále pak cituje z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013 sp. zn. 33 Cdo 1201/2012, načež uzavírá, že pro spotřebitelské smlouvy je charakteristická vyšší míra ochrany spotřebitele jako jedné smluvní strany, která nemůže nevýhodné podmínky odmítnout. Podle jejího názoru lze ochranu spotřebitele podřadit pod ústavní princip rovnosti v jeho materiálním pojetí (čl. 1 Listiny), kdy princip autonomie vůle a princip rovnosti je doplňován a korigován principem ekvity či spravedlnosti.

8. Svou námitku vadného postupu soudu podle § 37 odst. 1 o. z. pak stěžovatelka zdůvodňuje tím, že sice její závazek platit 150 Kč měsíčně je určitý a srozumitelný, není ale tomu tak v případě závazku banky za daný poplatek poskytovat služby, protože ze smlouvy ani jejích příloh nelze zjistit, jaké konkrétní služby a úkony jí banka poskytla či měla poskytnout. To vede k neplatnosti daného ujednání ve smyslu citovaného ustanovení. Kromě toho smlouva o úvěru obsahovala pouze výši sjednaného úroku, sporný poplatek byl uveden v příloze smlouvy – Sazebníku bankovních poplatků (dále jen „Sazebník“), který neznala a který se v průběhu trvání smluvního vztahu opakovaně měnil. Stěžovatelka současně (ve stručnosti řečeno) poukazuje na to, že banka řádně nevysvětlila, za jaké služby či úkony je poplatek inkasován, a tvrdí, že jí banka žádné plnění neposkytla a že úvěrový účet slouží k evidenci splátek úvěru pouze bance. Odmítá přitom názor obvodního soudu, že poskytnutí služeb není třeba prokazovat, neboť jde o paušální platbu, a to z důvodu, že podle jejího názoru je tento v rozporu s písemně vyjádřeným obsahem smlouvy, která definuje poplatek jako „cenu poskytnutých služeb a provedených úkonů“.

9. Argument soudu, že ujednání smlouvy o úvěru je určité a srozumitelné, neboť se uplatní zásada *pacta sunt servanda*, je podle stěžovatelky nesprávný, protože tuto zásadu lze uplatnit výhradně na platná smluvní ujednání. Odmítá i jeho názor, že poplatky spojené se spotřebitelským úvěrem byly a jsou běžnou praxí a že jsou předpokládány právní úpravou, neboť to nemá žádný vztah k určitosti a srozumitelnosti daného ujednání, smlouva o úvěru byla navíc uzavřena před nabytím účinnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, a především neměla povahu spotřebitelského úvěru ve smyslu § 2 písm. a) citovaného zákona, také v úvěrové smlouvě nebyla sazba RPSN sjednána, a ani ze zmínky v daňových předpisech nelze vyvozovat určitost a srozumitelnost daného ujednání anebo to, že by bylo možné užití daného institutu aprobovat za každé situace. Také skutečnost, že strany mnoho let na základě tohoto úkonu plnily, jak uvedl obvodní soud, nečiní z neplatného úkonu úkon platný, navíc dříve běžná praxe spotřebitelských smluv obsahujících lichvářské úroky nebo určité rozhodčí doložky nebránila soudům vyslovit jejich neplatnost. Stěžovatelka upozorňuje rovněž na to, že na rozdíl od banky nebyla oprávněna činit žádné úkony směřující k úhradě jakýchkoliv dluhů vůči ní a že jí není nic známo o soudních rozhodnutích, kterými byly poplatky uznány jako platně ujednané v rámci úvěrové smlouvy, neboť takový důkaz nebyl proveden, a ani se nejedná o notoriety (§ 121 o. s. ř.).

10. Stěžovatelka namítá i porušení procesních pravidel, kdy soud část jí navržených důkazů neprovedl, aniž by o tom jakkoliv rozhodl, část sice provedl, avšak v napadeném rozsudku se o nich nezmínil, což má představovat případ tzv. opomenutých důkazů. S ohledem na tuto skutečnost, jakož i na to, že soud odhlédl od

předmětné smlouvy o úvěru, mají být jeho závěry svévolné a v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, a tudíž i – ve smyslu judikatury Ústavního soudu – protiústavní.

11. V další části ústavní stížnosti stěžovatelka, poukazujíc mj. na řadu nálezů Ústavního soudu, podrobně pojednává o principu autonomie vůle, příp. zásadě *pacta sunt servanda* s tím, že tyto je třeba korigovat principem ochrany spotřebitele. Vyvozuje přitom, že vůle spotřebitele musí být upřednostněna před formálními projevy této vůle, a vzhledem k tomu, že neměla možnost o vedlejších ustanoveních úvěrové smlouvy vyjednávat ani si vybrat jinou banku, neboť v dané době všechny banky účtovaly stejný poplatek, byla její svobodná vůle fakticky eliminována. S odkazem na § 55 odst. 3 o. z. a na ustanovení čl. 5 věty druhé Směrnice se pak stěžovatelka domáhá použití výkladu, který je pro spotřebitele co nejpříznivější.

12. Stěžovatelka brojí rovněž proti právnímu posouzení věci obvodním soudem z hlediska ustanovení § 55 odst. 1 o. z. Argumentuje tím, že je zřejmé, že spotřebitel, který platí předmětný poplatek, je v horším postavení než spotřebitel, který takový poplatek neplatí, a že kdyby probíhala řádná kontraktace (formou individuálního vyjednávání), spotřebitel by na takové ujednání nepřistoupil. Tato skutečnost má být vodítkem při výkladu citovaného ustanovení, jak plyne z rozhodnutí Soudního dvora EU ze dne 14. 3. 2013 ve věci C-415/11. Předmětné ujednání je výhodné pro banku, protože přenáší rizika výkyvů na finančních trzích z banky na spotřebitele. Zatímco totiž úrokové sazby lze měnit jen se souhlasem klientů, výši poplatků si banka může jednostranně určit a měnit, se splácením úvěru také stoupá procentuální vyjádření poplatku vůči dosud nesplacenému dluhu. O nevýhodnosti má svědčit i snaha velkého množství klientů získat zaplacené poplatky zpět. V tom stěžovatelka spatřuje porušení § 55 odst. 1 o. z., jehož důsledkem je neplatnost podle § 39 o. z. Stěžovatelka upozorňuje, že obvodní soud v odůvodnění nesprávně uvedl, že předmětné ujednání je ve smyslu § 55 odst. 2 o. z. stíženo relativní neplatností, správně mělo jít o neplatnost absolutní, a namítá, že prokázala, že u banky měla dva účty – běžný a úvěrový, který nepoužívala, resp. nepotřebovala, a zřídila si ho jen proto, aby si mohla vzít u banky úvěr, přičemž banka sama z jejího běžného účtu strhávala platby, převedla je na úvěrový účet a následně na účet svůj. Vzhledem k výše uvedenému stěžovatelka uzavřela, že smluvní úprava se odchýlila od zákona, přičemž došlo ke zhoršení jejího postavení, neboť musí platit poplatek, který zákon neupravuje, navíc za vedení úvěrového účtu, který rovněž zákon neupravuje a nepotřebuje.

13. Pokud jde o další námitku, která směřuje vůči interpretaci a aplikaci § 56 odst. 1 o. z. ze strany obvodního soudu, stěžovatelka na základě především judikatury Soudního dvora EU vyvozuje, že povinností soudu je ověřit, zda banka, pokud by s ní jako spotřebitelkou jednala poctivě a přiměřeně, mohla rozumně očekávat, že by s takovou klauzulí souhlasila v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy, načež konstatuje, že smluvní ujednání o poplatku za činnosti, které nejsou stěžovateli poskytovány nebo jsou vykonávány pouze v zájmu banky, je nutné považovat za nepřiměřenou podmínku, která v rozporu s požadavkem dobré víry (přiměřenosti) znamená k její újmě značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Obvodnímu soudu pak stěžovatelka vytýká, že se dané analýze nevěnoval, odmítá, že by poplatek byl součástí ceny za úvěr, a jeho postup označuje za extenzivní interpretaci výluky ze soudního přezkumu podle § 56 odst. 2 o. z., jež se nevypořádává s účelem citovaného ustanovení tak, jak plyne ze Směrnice. Stěžovatelka se – s odkazem na nález Ústavního

soudu ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. I. ÚS 3512/11 (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>) – dovolává i principu poctivosti, kterému však neodpovídá závěr obvodního soudu, že poplatek je odměnou za poskytnutí úvěru, tedy jinak vyjádřeným úrokem, ovšem průměrný spotřebitel poplatek považuje za odměnu za konkrétně poskytnuté služby, resp. bankou provedené úkony. Předmětný poplatek - na rozdíl od ostatních poplatků v Sazebníku - je vázán na běh času, nikoliv na konkrétní službu, což má svědčit o tom, že se nejedná o cenu za poskytnutí úvěru, a pokud by tomu tak bylo, nemohlo by příslušné ujednání obstát v testu poctivosti, neboť jde o poplatek „za nic“. Rozdvojení údajné ceny za poskytnutí úvěru je nepřehledné a logicky neuspořádané. Podotýká, že k její újmě není možné poplatek odečíst od základu daně z příjmu ve smyslu § 15 odst. 3 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, což musí být hodnoceno tak, že její právní postavení je bez opory v zákoně zhoršeno. Shrnuje, že ujednání o poplatku nebylo sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, a ustanovení § 56 odst. 2 o. z. tudíž aplikovat nelze, a že ujednání připouštějící takový výklad, že lze k tíži spotřebitele účtovat poplatek „bez ohledu na cokoli“, je v rozporu s požadavkem dobré víry (poctivosti) a představuje k újmě spotřebitele nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran.

14. Stěžovatelka nesouhlasí ani se závěrem obvodního soudu, že se dané ujednání nepříčí dobrým mravům a neporušuje zákon o ochraně spotřebitele, což vysvětluje tím, že banka inkasuje poplatek za plnění, které neposkytuje nebo kterým plní svou zákonnou povinnost či které je již zpoplatněno jiným poplatkem, eventuálně „které si *ex post* vymyslí“, přičemž podle judikatury Nejvyššího soudu (rozsudek ze dne 30. 4. 2009 sp. zn. 23 Cdo 2184/2007) ujednání, dle něhož je jedna smluvní strana povinna přispívat druhé, aniž by se jí za to dostalo jakéhokoliv protiplnění, je v rozporu s dobrými mravy. Kromě toho jde o klamavou praktiku zakázanou § 5 odst. 3 a § 12 odst. 2 písm. a) a c) zákona o ochraně spotřebitele, neboť banka použila slova „zdarma“ ve spojení se službou, kterou zároveň zahrnuje do předmětného poplatku, a část služeb zahrnutých bankou do tohoto poplatku je v sazebníku zpoplatněna samostatným poplatkem.

15. Stěžovatelka má dále za to, že napadený rozsudek koliduje s rozhodnutími soudů členských zemí EU, konkrétně pak s rozsudkem německého Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 7. 6. 2011 XI ZR 388/10 a slovenského Krajského soudu v Prešově ze dne 21. 11. 2012 sp. zn. 18 Co 109/2011. Současně odmítá odkaz žalované na rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojeného království ve věci *Office of Fair Trading v. Abbey National plc and Others* s tím, že uvedený soud zde řešil velmi úzkou otázku technického charakteru – zda *Office of Fair Trading* může posuzovat přiměřenost poplatku za neschválené využití kontokorentu ve vztahu k službám, které jsou za tento poplatek ve skutečnosti poskytovány, a tvrdí, že se se stejným nárokem na základě stejných právních principů chránících spotřebitele v EU obrátila na soud, přičemž očekávala poskytnutí totožné právní ochrany, která jí poskytnuta nebyla, ačkoliv jí české právní předpisy stejnou právní ochranu zajišťují.

16. Stěžovatelka nesouhlasí ani s rozhodnutím obvodního soudu o nákladech řízení. Tvrdí, že s ohledem na výše uvedené skutečnosti se na soud obrátila s důvěrou, že jí bude poskytnuta ochrana, že nešlo v jejím případě o postup, který by neměl zákonnou oporu, a neměla by tak šanci se svým nárokem uspět. Soud však nectil pravidlo předvídatelnosti práva a soudního rozhodnutí a svůj rozsudek založil na mylném výkladu právní otázky. Vzhledem k tomu neměl rozhodnout o nákladech řízení v její prospěch. Obvodnímu soudu rovněž vytyká, že se nevyjádřil k namítané neúčelnosti

nákladů podle § 142 odst. 1 o. s. ř., a jde-li o eventuální aplikaci § 150 o. s. ř., vyjádřil se nedostatečně, resp. „nepřezkoumatelně“. Přitom posuzování účelnosti vzniklých nákladů ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. je dle stěžovatelky odlišné od postupu podle § 150 o. s. ř., neboť dospěje-li soud k závěru, že nejsou dány důvody hodné zvláštního zřetele a že tedy bude postupovat podle § 142 o. s. ř., zvažuje při určování konkrétní výše nákladů, jež budou hrazeny, také jejich účelnost. Pokud takto soud nepostupoval, porušil její právo na spravedlivý proces.

17. Nadto stěžovatelka tvrdí, že náklady vynaložené bankou na právní zastoupení není možno považovat za účelně vynaložené, neboť se banka ve své obraně vyjadřovala čistě k jí vytvořeným dokumentům, a nepotřebovala vynaložit žádné zvýšené úsilí nebo náročně studovat podklady, které sama předtím neznala, právní zástupce předložil jen „formulářové“ vyjádření stejného obsahu jako ve všech dalších řízeních, a dokonce v něm „úkoluje“ samotný soud, aby si sám vybral, co je relevantní pro předmětné soudní řízení, a aby jej poučil v případě, že se vyskytne něco, na co toto vyjádření nepamatovalo. Banka disponuje svým vlastním právním oddělením, které se problematice úvěrových smluv „prakticky nepřetržitě věnuje“, takže má dostatečnou kvalifikaci jak pro odbornou diskuzi o právních aspektech účtování předmětných poplatků, tak pro zastupování banky v soudních řízeních, ostatně o kvalitách právních služeb tohoto oddělení svědčí ocenění Podniková právní kancelář roku 2013. Z těchto důvodů není, jak stěžovatelka uvádí, třeba, aby žalovaná využívala služeb advokáta, a tudíž náklady právního zastoupení nelze považovat za účelně vynaložené, jak má plynout z bohaté, stěžovatelkou blíže specifikované judikatury Ústavního soudu. Kromě toho byly dány i důvody hodné zvláštního zřetele, neboť banka nesplněním svých povinností a jednáním v rozporu s principem dobré víry zavinila, že se stěžovatelka musela svého práva domáhat u soudu. Banka totiž formulovala smlouvu o úvěru tak, že (stěžovatelka) nebyla schopna seznat práva a povinnosti jednotlivých smluvních stran.

III.

Vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení, replika stěžovatelky

18. Obvodní soud pro Prahu 4 pouze odkázal na odůvodnění napadeného rozsudku s tím, že je z něj i z obsahu spisu zřejmé, že postupoval v souladu s občanským soudním řádem, a tedy že nedošlo k porušení žádného práva zaručeného Ústavou, resp. Listinou.

19. Vedlejší účastnice odmítla, že by byly naplněny podmínky postupu podle § 39 zákona o Ústavním soudu, neboť nesleduje naléhavou potřebu stěžovatelky, a množstvím sporů by mohla argumentovat jediné ona. S odkazem na judikaturu Ústavního soudu vyslovila nesouhlas s tím, že stěžovatelčin nárok by měl mít nebagatelní povahu, neboť pro to nebyly splněny přísnější podmínky, tedy že postup představuje extrémní vybočení ze standardů, které jsou pro postupy zjišťování skutkového základu sporu a jeho právní posouzení esenciální, přičemž za takové vybočení nelze považovat ani situaci, kdy obecný soud v bagatelní věci nepřihlédne k právnímu názoru vyslovenému v nálezu Ústavního soudu. Nejde ani o případ, kdy vzniklá majetková újma měla pro stěžovatelku mimořádně tíživé dopady, neboť jde o součet měsíčních plnění po 150 Kč, ani relativně nejde o značnou majetkovou hodnotu, byl-li úvěr sjednán do výše 1,25 mil. Kč. Současně poukazuje, a to i v souvislosti se zvýšením hranice bagatelnosti sporu z částky 2 000 Kč na 10 000 Kč, na nutnost individuálního posouzení, v rámci kterého by naopak mělo smysl sečtení

žalovaných částek v jejím případě. Pokud Ústavní soud připustil přezkum rozhodnutí za stavu nejednotného rozhodování v obdobných sporech, mělo by jít o výjimku.

20. Stran důvodů ústavní stížnosti vedlejší účastnice uvedla, že stěžovatelka pouze polemizuje se skutkovými a právními závěry obecného soudu, a staví tak Ústavní soud do pozice další instance v systému všeobecného soudnictví. Dovolává-li se stěžovatelka ochrany spotřebitele, nesouhlasí vedlejší účastnice s tím, jak tuto ochranu pojímá. Není pravdivé její tvrzení, že by se obvodní soud nezabýval otázkou absolutní neplatnosti, jak byl povinen, pouze tuto neplatnost nezjistil, neplatí ani, že by dal najevo, že banka může žádat jakýkoliv absurdní poplatek, neboť přiměřenost poplatku zvažoval zejména v souvislosti s poskytovaným úvěrem, vypořádal se i s tím, jaké služby jsou jím kryty, ostatně sama stěžovatelka připouští, že se jí od banky vysvětlení, zač je poplatek účtován, dostalo.

21. Vedlejší účastnice s odkazem na princip priority výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, nemá za to, že by stěžovatelka z pohledu průměrného spotřebitele nevěděla, zač je poplatek účtován, a dodává, že praxe bank zpoplatněním svých operací činí účtování transparentnější, než kdyby své příjmy „schovala“ do vysokého úroku, přičemž i výše a množství poplatků podléhá konkurenčnímu boji. Ke stěžovatelčiným námitkám uvádí, že obvodní soud neoznačil předmětné ujednání jako srozumitelné a určité na základě zásady *pacta sunt servanda*, na tuto otázku má vliv rovněž běžná praxe potvrzená rozhodováním soudů, jakož i to, že s nimi počítají právní předpisy, podstatné také je, že pokud podle tohoto ujednání smluvní strany dlouhou dobu postupovaly, je vyloučeno, že by trpělo uvedenou vadou. Jde-li o princip autonomie vůle, judikatura Ústavního soudu ho nepopírá a jedná se u něho o to, aby ujednání stran ve spotřebitelských věcech obecné soudy prověřovaly testem obecné spravedlnosti a poctivosti, což se stalo, a to s tím výsledkem, že převzetí předmětného závazku spotřebitelské právo nebránilo.

22. Vedlejší účastnice odmítá jako principiálně chybné rovněž stěžovatelčino tvrzení o znevýhodnění v důsledku daného ujednání (§ 55 odst. 1 o. z.), neboť jednotlivá práva a povinnosti nelze takto od sebe oddělovat, přičemž není podstatné, v jaké formě je odměna banky stanovena, neobstojí rovněž námitka porušení § 56 odst. 1 o. z., neboť předmětný poplatek představuje součást celkové ceny, jejíž přezkum je vyloučen, nadto je proti němu poskytována řada služeb, takže na něm není nic nepoctivého, a ani námitka, že by se obvodní soud nevypořádal s tvrzeným porušením § 39 o. z., neobstojí, neboť je z odůvodnění jeho rozsudku patrné, že se otázkou absolutní neplatnosti z důvodu porušení dobrých mravů zabýval, přičemž stěžovatelčinu námitku odmítl ze stejných důvodů jako námitky výše uvedené, což představuje postup, který je adekvátní z hlediska procesních pravidel (viz § 157 odst. 4 o. s. ř.).

23. Argumentuje-li stěžovatelka rozhodnutími některých soudů členských států Evropské unie, tato jsou podle vedlejší účastnice bez právní závaznosti, navíc v těchto případech jsou rozdílná skutková i právní východiska. Německý Spolkový soudní dvůr (dále jen „BGH“) přezkoumával poplatek za vedení interního konta, které banka zřizovala pro své interní zúčtovací potřeby, uvedený slovenský krajský soud pak posuzoval spotřebitelský úvěr nebankovního institutu, u něhož činila RPSN 67,1 %.

24. V souvislosti s rozhodnutím o náhradě nákladů řízení vedlejší účastnice poukazuje na nikoliv ústavněprávní dimenzi dané problematiky, odmítá nedostatek odůvodnění,

jde-li o rozhodnutí soudu v této otázce, a v této souvislosti upozorňuje na § 157 odst. 4 o. s. ř. s tím, že nelze očekávat, že by se na náklady řízení měl vztahovat přísnější režim než na věc samotnou, a také že s ohledem na uplatnění principu úspěchu (§ 142 odst. 1 o. s. ř.) a absenci nějakých zvláštních okolností ve věci nebylo třeba podrobnějšího vysvětlení, jako by tomu bylo v případě, že by byla aplikována výjimka z tohoto principu. Stěžovatelčin odkaz na judikáty Ústavního soudu označila vedlejší účastnice za nepřipadný, neboť šlo o jiné, mimořádné situace. Není přitom dle jejího názoru objektivně žádných pochyb o procesní potřebě a účelnosti právních úkonů, které právní zástupce učinil. Jestliže stěžovatelka poukazuje na kvalitní právní oddělení, měřítko účelnosti představuje určitou pojistku, která však působí, jsou-li splněny výjimečné předpoklady, nestačí pouze zpochybnit účelnost právního zastoupení tak, aby druhá strana musela vysvětlovat, proč se k tomu rozhodla. Právo na pomoc advokáta je standardem, zvláště pokud se výsledek řízení může citelně odrazit na hospodaření účastníka řízení, jako tomu bylo v daném případě, kdy svůj nárok uplatnilo organizované uskupení několika tisíc úvěrových dlužníků s pečlivě připravenou a různorodou právní argumentací, přičemž velmi závisí na výsledku každého jednotlivého řízení, neboť rozhodnutí z něho vzešlé může fakticky získat povahu precedentu, kromě toho její právní oddělení není dimenzováno na vedení takového množství soudních sporů současně. Judikáty Ústavního soudu, které se týkají subjektů hospodařících s veřejnými prostředky, na daný případ použít nelze, neboť je podnikatelkou, navíc stranou žalovanou a profit z nákladových přisudků zde není primárním záměrem.

25. Stěžovatelka již poskytnutou možnost k replice nevyužila.

IV.

Formální předpoklady projednání návrhu

26. Ústavní soud posoudil splnění podmínek řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný (viz však dále sub V. b). Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*), neboť stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva, resp. žádný takový v dané věci k dispozici nemá.

V.

Posouzení opodstatněnosti ústavní stížnosti

27. Ústavní soud posoudil obsah ústavní stížnosti a dospěl k závěru, že tato je zčásti návrhem nedůvodným [blíže sub V. a) až c)] ve smyslu § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a zčásti představuje zjevně neopodstatněný návrh ve smyslu § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Předmětem řízení o ústavní stížnosti je tvrzený zásah do ústavně zaručeného základního práva nebo svobody stěžovatele, tudíž jejich ochrana, nikoli pak rozhodování sporu v rovině soukromého práva, neboť tato role Ústavnímu

soudu nepřísluší. Pouze z tohoto hlediska proto mohl Ústavní soud posoudit předloženou ústavní stížnost. Neshledal přitom porušení základních práv a svobod stěžovatelky, částečně však shledal, že do nich bylo zasaženo, protože bylo třeba (i s ohledem na dosah rozhodnutí) návrh posoudit i meritorně.

28. Ústavní soud podotýká, že tak bylo rozhodováno o ústavnosti tvrzeného neústavního zásahu v rozsudku obvodního soudu, nikoli o politice bankovních poplatků. Ústavní stížnost též nebyla spojena s návrhem na přezkum ústavnosti některého z ustanovení příslušných zákonů upravujících tuto oblast spotřebitelského práva. S ohledem na napadený rozsudek obvodního soudu, argumentaci stěžovatelky a vymezení kompetencí Ústavního soudu je třeba posoudit:

- a) otázku bagatelnosti předmětu sporu z hlediska kvantitativního i kvalitativního, stejně jako s ohledem na možný počet soudních řízení v této oblasti,
- b) požadavek, aby se Ústavní soud ujal role sjednocovatele judikatury obecných soudů tam, kde to nemůže činit soud vyšší instance v soustavě obecných soudů,
- c) problematiku ústavní ochrany spotřebitele jako tzv. slabší strany smluvního vztahu, a konečně
- d) otázku náhrady nákladů řízení.

V. a)

Posouzení věci v řízení před Ústavním soudem jako bagatelní

29. Předmětem sporu před obvodním soudem byla částka 7 200 Kč s příslušenstvím, tudíž jde z pohledu civilního procesu o tzv. bagatelní spor. Stěžovatelce, jak patrně z ústavní stížnosti, je známa judikatura Ústavního soudu týkající se problematiky přezkumu soudních rozhodnutí v bagatelních věcech, nicméně Ústavní soud pokládá za potřebné vyjádřit se k určitým principům, které lze z jeho rozhodovací činnosti vyvodit. Důvodem je, že jde o poměrně specifickou problematiku, charakterizovanou vysokým stupněm uvážení Ústavního soudu s ohledem na konkrétní okolnosti toho kterého případu, kdy se dané rozhodování nepohybuje ve striktně vymezených kategoriích, ale spíše určitých škálách; to ostatně vytyčuje jisté limity, jde-li o použití této judikatury na případy v budoucnu posuzované.

30. Vyloučením možnosti podání opravných prostředků v případě soudních rozhodnutí, která se týkají peněžitých plnění nedosahujících určité hranice (§ 202 odst. 2, § 238 odst. 2 o. s. ř.), dal zákonodárce zřetelně najevo, jaké případy nepovažuje za významné natolik, aby i za cenu eventuálních vad v nich vydaných rozhodnutí (a z toho plynoucího rizika nejednotného rozhodování) byla dále přezkoumávána, a to v rovině právního řádu jako celku, natož pak v rovině konformity s ústavním pořádkem. Ústavní soud proto nemůže hrát roli jakési „náhradní“ přezkumné instance mimo soustavu obecných soudů, ale pouze určité „pojistky“ (viz níže).

31. Bagatelnost věci ve smyslu právním by se měla krýt s bagatelností věci ve smyslu faktickém, nemusí ale tomu tak být vždy. To již proto, že právní úprava řízení před Ústavním soudem ve smyslu čl. 88 odst. 1 Ústavy pojem „bagatelní ústavní věci“ nezná. Tento pojem je reflexí významu, který takovým sporům v oblasti civilního procesu přikládá zákonodárce. Nahlíženo na věc z kvantitativního hlediska, intenzita dotčení (a míra možné újmy) bude závislá na výši sporné, byť stále ještě „bagatelní“ částky. Rovněž zákonodárce vychází z toho, že tato hranice nemá jen jeden „stupeň“

(navíc jednou provždy daný). Příslušné hranice jsou představovány částkami 10 000 Kč pro odvolání a 50 000 Kč pro dovolání, k čemuž možno poznamenat, že dřívější právní úprava znala odstupňování podle charakteru sporu, resp. osob, které byly daným rozhodnutím dotčeny (podnikatelé a ostatní). Současně je zřejmé, že zmíněná míra dotčení může být relativní, a to ve vztahu ke konkrétní osobě, na kterou soudní rozhodnutí dopadá, resp. jejím sociálním a majetkovým poměrům, eventuálně dalším okolnostem případu, např. týká-li se této osoby velké množství obdobných sporů, kdy se účinky negativních soudních rozsudků kumulují (což by mohl být případ žalované banky, pokud by byl výsledek daných soudních sporů pro ni nepříznivý), přičemž v některých případech, zcela ojedinělých, se může jednat o natolik zásadní zásah, že přezkum příslušných soudních rozhodnutí ze strany Ústavního soudu zcela vyloučit nelze.

32. Nelze též přehlédnout onu podstatnou okolnost, že podle § 157 odst. 4 o. s. ř. (*a contrario* § 157 odst. 2 o. s. ř.) se v tzv. bagatelních sporech v odůvodnění rozsudku uvádí pouze předmět řízení, závěr o skutkovém stavu a stručné právní posouzení věci. V případě přezkumu takového rozhodnutí (a jeho odůvodnění) Ústavním soudem by tak byly na postup Ústavního soudu kladeny daleko vyšší nároky, než na rozhodování obecného soudu v (*nota bene*) jednoinstančním řízení, když by pro uplatnění úplné kognice musel postupovat tak, že by chybějící části odůvodnění ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř. musel domýšlet. V principu tak platí, že Ústavní soud tato rozhodnutí nepřezkoumává, a pokud tak výjimečně učiní, uvedenou skutečnost, tedy nízkou intenzitu zásahu, při svém rozhodování zohlední, jak bude uvedeno níže.

33. Právní hranice bagatelnosti (jak směrem nahoru, tak pod hranici stanovenou zákonodárcem) nemusí být určující také s ohledem na kvalitativní stránku věci, tedy pokud se věc z hlediska ústavnosti jeví natolik významná, že určitým způsobem „přesahuje“ kauzu samotnou. V první řadě může jít o situaci, kdy lze v individuálním případě uvažovat o natolik intenzivním zásahu, že by způsobil ve smyslu čl. 4 odst. 4 Listiny kolizi se samotnou podstatou a smyslem dotčeného základního práva či svobody (zpravidla půjde o zcela klíčové principy spravedlivého procesu, popř. absenci jejich uplatnění vůbec). Do druhé skupiny možno zařadit případy, kdy výsledky příslušného přezkumu, v němž jde o posouzení (a to nutno zdůraznit) otázky ústavněprávní relevance, může mít zásadní význam z hlediska další rozhodovací činnosti obecných soudů, zejména pak, nebyla-li daná otázka dosud Ústavním soudem vyřešena a je zřejmé, že jeho rozhodnutí může mít vliv na posouzení velkého množství případů (s alespoň nepřímým ústavněprávním dopadem) projednávaných před obecnými soudy. Obdobně lze o projednání ústavní stížnosti uvažovat i v situaci, kdy judikatura obecných soudů v totožných či obdobných bagatelních věcech není jednotná, a kdy tedy soudy vyšších stupňů nemohou zajistit sjednocování jejich rozhodovací činnosti, přičemž takto vzniklý stav narušuje princip právní jistoty jako neoddělitelnou součást pojmu právního státu. Znovu je ale třeba zdůraznit, že i takové sjednocování vyžaduje „ústavněprávní“ pozadí. Může se odehrávat výlučně na podkladě ústavní stížnosti, která není zjevně neopodstatněná. Tak to vyžaduje čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, kdy se musí v každém případě jednat o zásah do ústavně zaručeného práva, jinak není dána ani příslušnost Ústavního soudu k rozhodnutí.

34. V souzené věci je zřejmé, že z hlediska kvantitativního (co se týče výše sporné částky) jde o věc zjevně bagatelní, a to jak absolutně, kdy se žalovaná částka pohybuje pod hranicí stanovenou z hlediska civilistické přípustnosti odvolání (natož dovolání),

tak i relativně. Stěžovatelka v ústavní stížnosti totiž žádné důvody, proč by měly být následky daného rozhodnutí pro její osobu fatální, neuvádí, a ani tuto skutečnost z ničeho vyvodit nelze (není možné přitom vyloučit, že na rozdíl od jednorázových typických poplatků může mít paušální opakující se poplatek rovněž tzv. „rdousící“ efekt jako daň). Na tom nemůže nic změnit potenciální počet sporů, neboť ústavní stížnost má na prvním místě funkci ochrany subjektivního veřejného ústavně zaručeného práva, a teprve v důsledku této ochrany může plnit (a také plní) funkci ochrany objektivního práva, avšak zase z hlediska poslání Ústavního soudu jako soudního orgánu ochrany ústavnosti. Posláním Ústavního soudu je ochrana ústavně zaručeného veřejného subjektivního práva konkrétního stěžovatele, jehož právní postavení je bezprostředně zasaženo. Jako soudní orgán ochrany ústavnosti v případě ústavní stížnosti proto Ústavní soud řeší konkrétní případ individuálního stěžovatele, i když se to s ohledem na čl. 89 odst. 2 Ústavy může projevit v další rozhodovací činnosti v jiných případech pod podmínkou *rebus sic stantibus*. To je znakem výkonu soudnictví, kdežto znakem zákonodárné politiky (úkolem zákonodárce) je naopak řešení obecných problémů, které se posléze promítne do rozhodování konkrétních případů. K průniku těchto pohledů může s ohledem na specifickou ústavní roli Ústavního soudu dojít v případě abstraktní nebo konkrétní kontroly ústavnosti právních předpisů. O takový případ však v projednávané věci zjevně nejde.

35. Jde-li o kvalitativní stránku případu, z napadeného rozsudku je *prima facie* zřejmé, že jím zcela zásadní otázka ústavněprávního charakteru řešena nebyla, ostatně ani sama stěžovatelka v ústavní stížnosti přesvědčivě nedokládá, že by tomu tak mělo být, kdy přes mimořádnou obsáhlost ústavní stížnosti, v níž se stěžovatelka snaží svou argumentací přesvědčit Ústavní soud, že celá věc má (také) ústavněprávní rovinnou, je jejím těžištěm polemika s právním posouzením věci ze strany obvodního soudu v rovině tzv. podústavního práva, přičemž jeho nesprávnost stěžovatelka vyvozuje z toho, že v daném případě měl obvodní soud nedostatečně akcentovat princip ochrany spotřebitele. Je sice pravdou, že na rozdíl od předválečných ústav se výslovná ochrana spotřebitele výrazně v ústavách jiných států rozšířila (na rozdíl od České republiky), neznačí to však, že spotřebitel v právním styku v České republice ústavní ochranu nepožívá [viz sub V. c)]. V daném případě se však argumentace stěžovatelky odvíjí především v rovině obecného práva, když se ve vztahu k tvrzenému zásahu dovolává především obecných ústavních principů rovnosti, práva na soudní ochranu a pravidel férového procesu.

V. b)

Příslušnost Ústavního soudu ke sjednocování judikatury

36. Z výše uvedeného proto dále vyplývá, že nemůže být na Ústavním soudu, aby obecně plnil roli (jak žádá stěžovatelka sub 5) jakési „náhradní“ instance v systému obecné justice, povolané ke sjednocování judikatury obecných soudů v případech, kdy soudy vyšších stupňů, s ohledem na nepřípustnost toho kterého opravného prostředku, nemohou danou roli prostřednictvím své rozhodovací činnosti plnit. Ústavní soud řeší při rozhodování o ústavních stížnostech podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výlučně otázky ústavnosti, a pokud dané, eventuálně rozdílné rozhodování obecných soudů na

takovéto otázce postaveno není, není ani v jeho kompetenci do věci vstupovat. Ústavní soud dále připomíná, že sjednocování judikatury nemusí být nutně provedeno prostřednictvím rozhodovací činnosti nadřízených soudů, ale může k němu dojít i jinou formou. Problém odstraní např. zákonodárce zpřesněním a doplněním právní úpravy na základě plnění povinnosti uložené resortům v § 24 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Lze uvést jako příklad zákon č. 132/2013 Zbierky zákonov (dále jen „Z. z.“), kterým byl § 37 zákona č. 483/2001 Z. z., o bankách, doplněn o odstavec 21, který zní: „Bance, zahraniční bance a pobočce zahraniční banky se zakazuje požadovat od spotřebitele úhradu poplatků, náhradu nákladů nebo jinou odměnu za vedení, evidenci nebo správu úvěru, účtu anebo zrušení účtu, na kterém je veden úvěr a jehož zřízení anebo vedení je podmínkou úvěrového vztahu; to neplatí, jde-li o účet podle § 708 až 715 obchodního zákoníku, zvláštního zákona nebo zvláštní službu, která není podmínkou úvěrového vztahu a ke které je třeba písemného souhlasu spotřebitele.“. Stane-li se tak, odpadá důvod, proč by se měl Ústavní soud bagatelním sporem zabývat. Není ovšem vyloučeno, že se jím naopak bude nucen zabývat vzhledem k námitkám neústavnosti, které budou vznášeny druhou stranou úvěrového vztahu z důvodu nadměrného zásahu státu do vztahů soukromého práva.

37. Možno v této souvislosti poukázat též na posláním, které je zákonem svěřeno Nejvyššímu soudu, který je podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích povinen sledovat a vyhodnocovat rozhodovací činnost soudů a na základě toho v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujímat stanoviska k této činnosti ve věcech určitého druhu. To, že Nejvyšší soud takto postupuje i ve vztahu k bagatelním věcem, aktuálně dokládá např. jeho stanovisko ze dne 12. 12. 2013 sp. zn. Cpjn 200/2013, týkající se smluv o propagaci reklamní plochy, které s fyzickými osobami uzavírají společnosti UP PROMOTION s. r. o. a BEZREKLAMKY s. r. o. (dostupné na <http://www.nsoud.cz>). S ohledem na obecný požadavek vzájemného respektu k rozhodovací činnosti státních orgánů navzájem lze očekávat, že Nejvyšší soud vezme při plnění této své zákonné kompetence rozhodování Ústavního soudu na vědomí.

38. Na tomto místě je proto třeba potvrdit stanovisko Ústavního soudu v této otázce, tedy že sjednocování judikatury obecných (*nota bene* nalézacích) soudů ve věcech bez ústavní relevance Ústavnímu soudu nepřísluší. Tato funkce je ústavně (lze ji dovodit z ustáleného významu pojmu „nejvyšší“ instance v určité soustavě státních orgánů) svěřena do působnosti nejvyšších soudů završujících soudní soustavu tak, jak to předpokládá čl. 91 odst. 1 Ústavy. Sjednocující role Ústavního soudu ve vztahu k judikatuře obecných soudů se proto může uplatnit jen v rovině ústavního pořádku, zejména tam, kde Ústava výslovně předpokládá zapojení obecných soudů do plnění role ochrany základních práv a svobod člověka a občana (viz čl. 1 odst. 1 *in fine* a čl. 4 Ústavy), případně tam, kde excesivní aplikace obyčejného práva může vést k porušení ústavního pořádku. To však není tento projednávaný případ, kde by měl Ústavní soud dokonce vstoupit do řešení konkrétního sporu upraveného předpisy soukromého práva. Předmětem přezkumu zde může být pouze veřejnoprávní stránka této věci, tedy způsob, jakým orgán veřejné moci poskytnul ochranu tvrzenému právu stěžovatelky na vydání neoprávněného majetkového prospěchu, nikoli vlastní řešení otázky, zda a pod jakou součástí skutkové podstaty § 451 odst. 2 o. z. řešená věc spadá, nebo dokonce otázky ceny služby, o kterou se vede spor.

39. Ani další předpoklady pro „přijetí“ případu z důvodu nejednotného rozhodování Ústavní soud neshledal. Vzal sice v úvahu, že judikatura obecných soudů se dílem rozešla, na straně druhé stěžovatelka své tvrzení opírá pouze toliko o dva rozsudky, které v době podání návrhu vydal Obvodní soud pro Prahu 5, a o jeden vydaný Krajským soudem v Plzni, přičemž s ohledem na počet podaných ústavních stížností, které směřují proti rozhodnutím Obvodního soudu pro Prahu 1, 4 a 5, lze usuzovat, že rozhodování v daných sporech je víceméně shodné a stěžovatelkou zmiňované rozsudky jsou spíše výjimkou, nikoli zdrojem právní nejistoty účastníků soudního řízení; tuto skutečnost také potvrzují veřejně dostupné zdroje (viz např. http://www.ceskepoplatky.cz/aktuality/ustavni_soud). Navíc Ústavní soud nemůže k těmto konkrétním případům přihlížet již z toho důvodu, že řízení o ústavní stížnosti se týká konkrétní věci, tj. konkrétního zásahu do ústavně zaručených práv konkrétního stěžovatele, přičemž takto kvalifikovaný zásah bezprostředně hrozí, trvá nebo svými důsledky se dále projevuje v právním postavení takového stěžovatele. Bude však přihlížet k závěrům, které z řešení tohoto konkrétního případu vyvodí, při rozhodování o dalších obdobných návrzích, jak mu to ukládá čl. 89 odst. 2 Ústavy, kterým je sám rovněž vázán.

40. Stěžovatelčinu věc by tak ještě bylo možné věcně projednat z důvodů, které by mohly spočívat v jejím obecném významu z hlediska ochrany ústavně zaručených základních práv a svobod. Ústavní soud v tomto rámci vzal v úvahu, že v obdobné věci probíhá před obecnými soudy řada soudních řízení (počet má být podle stěžovatelky v řádech desítek tisíců), z čehož je zřejmé, že jde o věc obecně poměrně značného dosahu. Proto pokládá za potřebné podrobněji vysvětlit, na základě čeho k závěru o absenci ústavněprávní otázky dospěl. V této souvislosti je třeba připomenout výše uvedenou zásadu ochrany ústavně zaručených subjektivních veřejných práv stěžovatelky. Samotný, byť podstatný přesah jejího osobního zájmu [srov. § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a jeho výklad v judikatuře Ústavního soudu] je v této souvislosti nedostačující v případě, že to, co osobní zájem stěžovatelky přesahuje, nesplňuje kritéria důvodnosti a pohybuje se v rovině zjevné neopodstatněnosti ústavněprávní argumentace. V takovém případě se ani judikatorní kvantitativní a kvalitativní kritéria onoho „přesahu“ nedají uplatnit, když takováto argumentace musí stát vždy na „dvou“ nohou [§ 72 odst. 1 písm. a) a § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Neplatí-li taková jinak použitelná kritéria v případě § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu (blíže k jejich podobě více jak desíti základních variant viz Filip, J., Holländer, P., Šimíček, V.: Zákon o Ústavním soudu, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2007, str. 574-583), tím spíše nemohou platit v případě postupu pouze podle § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

41. Jak již bylo výše naznačeno, stěžovatelka v ústavní stížnosti tvrdí, že obvodní soud nesprávně vyložil normy tzv. podústavního práva, konkrétně pak ty, jež jsou obsaženy (zejména) v ustanovení § 37 odst. 1, § 39, § 55 odst. 1 a 3 a § 56 odst. 1 a 2 o. z., a to z důvodu, že vadně posoudil zásadu ochrany spotřebitele. Ústavní soud předně připomíná, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu obecných soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). I Ústavní soud proto musí respektovat ústavní roli nejvyšších instancí obecného soudnictví, jak ji předpokládá čl. 91 odst. 1 Ústavy. Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti tvrzenému neústavnímu pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, „superrevizní“ instanci v systému obecné justice, oprávněnou přezkoumávat věcnou správnost

(zákonnost) soudních rozhodnutí a svým vlastním rozhodováním (byť i nepřímo) nahrazovat činnost obecných soudů. Jeho úkolem je „toliko“ přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Vzhledem k tomu i v této věci Ústavní soud zdůrazňuje trvale opakovanou zásadu (tzv. Heckova formule) jeho rozhodovací činnosti, tedy že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad „podústavního“ práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tyto vady jsou označovány tzv. kvalifikované vady, popř. jako specifické ústavní právo).

V. c)

Ochrana spotřebitele v bagatelních sporech

42. Není sporu o to, že ochrana spotřebitele představuje jeden z principů, na nichž je fungování Evropské unie založeno, a kterými se musí členské státy, resp. jejich orgány při své činnosti řídit, nebo je brát v úvahu při začleňování obsahu unijního práva do vnitrostátního právního řádu nebo naopak při zdržení se určité úpravy (tzv. pozitivní a negativní implementace), jak to plyne z čl. 12 Smlouvy o Evropské unii a čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie. Pro obecné soudy pak z toho plyne povinnost interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo „eurokonformním“ způsobem, tedy při více výkladových variantách volit tu, jež bude v souladu s právem EU, v daném případě zejména v souladu s pravidly stanovenými ve Směrnici. Současně ale nelze dospět k závěru, že by ochrana spotřebitele představovala některé ze samostatně ústavně zaručených základních práv a svobod, když i v rámci ústavní úpravy postavení spotřebitele jako slabší strany, vyžadující ochrany, se v ústavách zpravidla jedná nikoli o subjektivní právo, nýbrž o ústavně vytýčený cíl politiky státu spojený s konkrétní úpravou ochrany spotřebitele v rovině obyčejného práva; tudíž provádění takové ústavně žádoucí politiky (ochrana slabší strany) má na postavení spotřebitele v oblasti základních práv především reflexní účinek (spotřebitel jako destinatář realizace prounijní a ústavně konformní činnosti státu). To konečně třeba zdůraznit i v souvislosti s poukazem stěžovatelky na čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv EU, kde se rovněž nejedná o subjektivní právo vynutitelné přímo žalobou, nýbrž o zásadu adresovanou orgánům EU a členským státům při transpozici unijního práva, přičemž dovolat se této zásady lze před soudem pouze pro účely výkladu a přezkumu legality těchto aktů, jak plyne z čl. 52 odst. 2 Listiny základních práv EU a vysvětlení k této Listině. Pokud by tedy v daných souvislostech mohlo být uvažováno o porušení nějakého ústavně zaručeného veřejného subjektivního práva, pak by se mohlo jednat o právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, z něhož je vyvozována (mj.) povinnost obecných soudů při nalézání práva držet se „stanoveného postupu“ (zde představovaného občanským soudním řádem). Samotný nesprávný výklad občanského zákoníku, zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, popř. i zákona o ochraně spotřebitele, jenž je stěžovatelkou v ústavní stížnosti namítán, z hlediska daného ústavně zaručeného práva, které je procesní povahy, přinejmenším bezprostřední význam nemá. Ústavní soud si je v této souvislosti vědom rozdílů mezi prounijním postupem (pozitivní a negativní forma transpozice v určitém směru harmonizujícím danou oblast politiky Evropské unie) a ústavně konformní zákonodárnou činností, kde dostačuje, aby zákon neodporoval ústavním požadavkům. V tomto směru však,

s ohledem na zmíněnou zákonnou úpravu spotřebitelských vztahů, problém neshledal, nehledě na skutečnost, že tato úprava není předmětem námitek stěžovatelky.

43. Jako nositel základního práva zde vystupuje fyzická či právnická osoba (subjekt soukromého práva) definovaná zpravidla jako spotřebitel [viz § 2 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele, § 3 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů], která se dovolává plnění zvláštních povinností druhé strany (podnikatel, věřitel – definice viz tamtéž) stanovených normami obyčejného práva cestou ústavně zaručených prostředků ochrany. Není přitom pochyb o tom, že v případě porušení takových práv nemůže především druhá (tzv. silnější) strana po státu vyžadovat, aby ji v jejím postavení podporoval a posiloval. To však neznamená, že by tím měla být popírána zásada autonomie a svobody rozhodování jedince. Ochranná funkce státu (veřejnoprávní prvek) ve vztahu k základním právům a svobodám plyne již z čl. 1 odst. 1 Ústavy, v případě mezinárodních závazků České republiky též z čl. 1 odst. 2, popř. z čl. 10 Ústavy. Stát je proto povinen tento autonomní prostor svobodného rozhodování jedince především chránit v prostředí obyčejného práva (požadavkem svobodného rozhodování např. při uzavírání manželství – dříve § 3 zákona o rodině, při hodnocení platnosti právního jednání – § 37 odst. 1 o. z. apod.). To se děje rovněž v případě tzv. spotřebitelských smluv do té doby upravených v § 51a až § 71 o. z., nyní zejména § 419 a 1810 až 1867 nového občanského zákoníku, speciálně pak v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Ústavnost této (relevantní) úpravy stěžovatelka nezpochybnuje, když namítá jen nesprávnou aplikaci těchto ustanovení na její případ smlouvy o úvěru. Jak však již bylo shora vyloženo, to je otázka v působnosti obecných soudů, které posoudí, zda zde nedošlo k nátlaku, podvodu či zneužití postavení silnější strany smlouvy.

44. Z hlediska ústavního práva České republiky nejde dosud o zvláštní ústavně zaručené veřejné subjektivní právo spotřebitele, tedy ve smyslu základního práva, které by bylo vázáno právě na vlastnost spotřebitele, jak je vymezována v předpisech obyčejného práva (na rozdíl od člověka, občana, těhotné ženy, mladistvého, rodiče, politické strany apod.). Jedná se jen o zvláštní okolnost (spotřebitelský vztah), ve které se jeho účastník může dovolávat obecně formulovaných základních práv, jako jsou např. právo na informace, právo na ochranu zdraví, právo na zdraví, právo na život, na bezpečnost, právo na soudní ochranu atd. To se ale právě neváže na vlastnost spotřebitele, nýbrž zvláštnosti právního styku. Jedná se o běžnou disparitu ve smluvních vztazích, kde lze fakticky vždy doložit převahu některé strany (v rámci konkurenčního boje jí mohou být *de facto* i spotřebitelé). Spolu s liberalizací právního styku nelze očekávat, že stát bude dál hrát paternalistickou roli, neboť k tomu by bylo též třeba vrátit se k jedné národní bance, jedné obchodní bance, jedné spořitelně a jedné pojišťovně pro celý stát. V rámci liberalizace trhu však úloha státu může spočívat jen ve vytváření právních (úprava ochrany spotřebitele zejména před uzavřením smlouvy) a institucionálních (soudní, inspekční, kontrolní orgány, finanční arbitři) podmínek pro řádné rozhodování (informovanost) spotřebitele při uzavírání smlouvy a podmínek pro ochranu smluvních stran. Spotřebitelský vztah není bezprostředně regulován na úrovni specifického ústavního práva, nicméně není ani od ústavně zaručených základních práv a svobod izolován, takže v tomto právně regulovaném vztahu se působení základních práv a svobod (výše uvedených) projevuje jako (je třeba zdůraznit, že nejen pro rozhodování konkrétní sporů z takových vztahů vznikajících) povinnost státu taková základní práva a svobody v tomto spotřebitelském vztahu chránit (čl. 1 odst. 1 Ústavy).

45. Tuto funkci musí stát plnit na prvním místě v rovině obyčejného práva svou zákonodárnou činností, kterou ochranu těchto práv a svobod zajistí (viz pravidla hodnocení platnosti právního jednání, zákony o ochraně spotřebitele, spotřebitelském úvěru, úpravu smlouvy o úvěru, hygienické předpisy, úpravu reklamačních podmínek atd.) s ohledem na to, že není nějaké specifické právo na ochranu zdraví, na informace atd. právě spotřebitele, které by si vyžadovalo ústavní zakotvení, a tudíž specifickou formu uznání a ochrany. Požadavek takové ochrany spočívá v tom, že proti sobě v oblasti spotřebitelských vztahů stojí někdo, kdo nemusí mít vždy potřebné znalosti, zkušenosti, orientaci a vzdělání, které má jeho protistrana (podnikatel). Proto s ohledem na výše uvedené není v rozporu s autonomií vůle „zasahování“ státu do takových vztahů tím, že stanoví opatření k ochraně spotřebitele, jako jsou definice nedovolených praktik (nekalé, klamavé, agresivní, diskriminační), stanovení zvláštních povinností podnikatele (zde věřitele) jako např. ověření schopnosti spotřebitele splácet úvěr, poskytovat mu určité informace apod. Je třeba zdůraznit, že se to týká především před smluvní fází, ve které je možnost státu upravit postavení a povinnosti či práva obou stran daleko širší než v případě dožadování se zásahu do již existující a uzavřené smlouvy.

46. Nelze nicméně po vzoru předválečného pozitivismu („zákon je zákon“, *lex dura, sed lex*) pouze zdůrazňovat, že „smlouva je smlouva“. To platí v tom smyslu, že princip autonomie vůle v soukromoprávních vztazích nemůže být nahrazován jednostranně usměrňujícími (paternalistickými) zásahy ze strany státu. Postavení silnější strany (je druhou stranou téhož právního vztahu) nelze považovat z povahy věci samé za něco protiprávního, či dokonce neústavního. Postavení úvěrující banky je založeno rovněž právem a je její věcí v rámci svobody podnikání, aby se dožadovala ochrany svých práv proti případným nepříznivým rozsudkům obecných soudů; samozřejmě v případě, že by to dosahovalo intenzity zásahu do jejích ústavně zaručených práv, konkrétně práva či svobody usilovat o dosažení zisku v souvislosti s poskytováním úvěru. Prostor pro zásah Ústavního soudu by proto byl dán v případě zpochybnění ústavnosti obyčejného práva upravujícího takové právní vztahy (viz sub 43, 44); v projednávané věci je však hodnocena ochrana spotřebitele v konkrétním právním vztahu a sporu, nikoli přiměřenost zásahu do postavení druhé strany (podnikatele, věřitele). Nutno zdůraznit, že jde právě o vztah upravený právem, kde vystupuje na jedné straně banka, a na druhé spotřebitel, nikoli o situaci, kde vystupuje pachatel a jeho oběť, jak by se to mohlo jevit v rovině jinak nezpochybnitelně vedené kampaně proti bankovním poplatkům s pokusem vytvářet z ní něco na způsob *cause célèbre*. Zásah Ústavního soudu by proto přicházel v úvahu v situaci, ve které by fakticky jedna strana tohoto vztahu určovala jednostranně smluvní podmínky, které by nezbylo druhé straně než akceptovat, neboť oproti situaci zvažování veřejného zájmu a možností omezení základních práv a svobod v případě hodnocení proporcionality zásahu veřejné moci je zde posuzována otázka smluvní svobody, kde se na obou stranách vztahu uplatňuje princip autonomie vůle chráněný čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy. O tuto situaci v projednávané věci nejde a nepoměr mezi tím, co se jedné straně smluvního vztahu umožňuje, a druhé zakazuje, jak to umožňují právě citovaná ústavní ustanovení, nebyl obvodním soudem zjištěn.

47. Princip autonomie vůle tedy není absolutní hodnotou (*contractus durus, sed contractus*) právě s ohledem na princip ochrany spotřebitele, ze kterého, jde-li o nyní posuzované souvislosti, plyne požadavek transparentnosti smluvních ujednání, které jsou klientovi bankou předkládány k podpisu. Z nich musí být zřejmé, jaké bude finální finanční zatížení žadatele o úvěr (příjemce úvěru), neboť pouze takto informovaný

klient banky může učinit spolehlivou komparaci na trhu dostupných a nabízených úvěrů, aniž by později zjistil, že vycházel ze záměrně zkreslených informací. Ústavní soud několikrát aplikoval danou zásadu ve formě tzv. principu důvěry (též tzv. estoppel v anglosaském a mezinárodním právu), když např. v nálezu ze dne 6. 11. 2007 sp. zn. II. ÚS 3/06 (N 185/47 SbNU 429) uvedl: „Ten, kdo vyvolal určité jednání, se nesmí *ex post* dovolávat vad jednotlivých úkonů, které sám způsobil...“. V obecném smyslu lze odkázat i na závěry vyjádřené v jeho nálezu ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. I. ÚS 3512/11 (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>), kde Ústavní soud vymezil povinnosti obecných soudů poskytovat ochranu zásadě poctivosti rovněž v rámci všeobecných obchodních podmínek, podle které „text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například písmena ve smluvním ujednání nesmějí být ve výrazně menší velikosti než okolní text a nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru.“. To platí zejména proto, že jev označovaný jako typizace právního jednání či typizace aplikace práva v podmínkách výkonu veřejné správy, nabývá v informační společnosti na stále větším významu. Problém ochrany spotřebitele však nespočívá v zákazu takových ujednání (obchodních podmínek), nýbrž v možnosti se s nimi řádně seznámit, v jejich zřetelném označení, formulaci a možnosti je po zralé úvaze akceptovat, nebo odmítnout, tedy jak bylo již výše zdůrazněno, je především otázkou informování spotřebitele v předmluvní fázi. Stěžovatelka (viz sub 8) ovšem tyto námitky vznáší až v době, kdy již byla smlouva uzavřena a plněna.

48. Vycházejí i z výše uvedených hledisek, Ústavní soud proto neshledal, že by všechny námitky v ústavní stížnosti obsažené byly zcela nepřipadné, byť neodstraňují problém „bagatelnosti“ věci, kterou se zabýval obvodní soud, současně však mají význam z hlediska vymezení rámce právní úpravy spotřebitele. Jako relevantní by bylo možné označit především ty námitky, které se týkají vad samotného odůvodnění napadeného rozsudku, v důsledku kterých by pak soudní rozhodnutí nemohlo z hlediska ústavnosti obstát.

49. Pokud konkrétně stěžovatelka namítá, že obvodní soud nesprávně posoudil otázku určitosti a srozumitelnosti smluvních ujednání z hlediska § 37 odst. 1 o. z., protože z něho nebylo zřejmé, jaké služby má banka za předmětný poplatek poskytovat, bylo by této námitce možno přiznat ústavněprávní rozměr v případě, že by obvodní soud v odůvodnění napadeného rozsudku řádně (racionálně) nevysvětlil, na základě jakých úvah k danému právnímu závěru dospěl, nebo že by se z jiných důvodů jeho rozhodnutí jevilo jako svévolné (např. že by odmítl respektovat jednoznačně znějící kogentní normu). Stěžovatelka v ústavní stížnosti připouští, že její závazek platit poplatek 150 Kč měsíčně je určitý a srozumitelný, namítá však, že tomu tak není v případě závazku žalované, neboť není zřejmé, jaké konkrétní služby a úkony jí banka měla za tuto částku poskytnout, přičemž poukazuje zejména na Sazebník, v němž je uvedeno „za správu a vedení úvěrového obchodu“. Z rozsudku ovšem plyne, že takový výčet obsahu možného plnění (jde o paušální platbu) vedlejší účastník v řízení před soudem předložil ve vyjádření svého právního zástupce k žalobě (srov. na s. 3 napadeného soudního rozsudku). Obvodní soud se však k této námitce stěžovatelky vyjádřil v tom smyslu, že taxativní specifikace služeb, které jsou za daný paušální poplatek poskytovány, není potřebná, načež zdůvodnil, jak k danému závěru dospěl, tedy – ve stručnosti řečeno – že jde o běžný paušální poplatek hrazený vedle sjednaných úroků v rámci komplexního právního vztahu a že není možné požadovat, aby ke každé jednotlivé povinnosti byla synallagmaticky navázána povinnost druhé smluvní strany. Dané zdůvodnění nelze

pokládat z hlediska ústavních kautel soudního rozhodování za nedostatečné, nesrozumitelné či za zatížené věcnými omyly či zjevnými logickými chybami (k podrobnostem viz níže), kteréžto vady by mohly nasvědčovat přítomnosti zmíněného prvku svévole v soudním rozhodování či tzv. extrémnímu rozporu; kromě toho, vezme-li Ústavní soud jednotlivé námitky, jimiž se stěžovatelka snaží zpochybnit jeho věcnou správnost (viz níže), není přesvědčen o tom, že by daný názor nemohl obstát ani v tomto ohledu.

50. Namítá-li stěžovatelka v této souvislosti, že se obvodní soud nevypořádal s jejími důkazními návrhy či že se k důkazům, které byly v řízení provedeny, nevyjádřil, nelze stěžovatelce přisvědčit jednak z toho důvodu, že vzhledem k danému právnímu názoru je vcelku zřejmé, proč skutková zjištění (ať již existující, či potenciální) nelze pokládat za významná, nadto z ústavní stížnosti nelze vyvodit, že by jejím předmětem byla neúplnost či nesprávnost skutkových zjištění, nýbrž že tato směřuje proti právnímu posouzení věci a v tomto směru se pohybuje v oblasti obyčejného, tedy podústavního práva.

51. Stěžovatelka sice upozorňuje na údajné rozpory v odůvodnění napadeného rozsudku, Ústavní soud však tyto její výhrady nesdílí. Skutečnost, že obvodní soud konstatoval, že je třeba určitost právního úkonu posuzovat ve vztahu ke konkrétním okolnostem daného případu a že pro intepretaci obsahu práv a povinností je rozhodná skutečná vůle obou smluvních stran v době uzavření smlouvy, a v souvislosti s tím připomněl zásadu *pacta sunt servanda*, lze sotva pokládat za nějaké pochybení, navíc jde o vysvětlení poměrně přiléhavé, zvláště pokud se soudu jevil postup stěžovatelky, která až po několika letech začala namítat nesrozumitelnost úvěrové smlouvy, jako účelový.

52. Ústavnímu soudu není ani zřejmé, v jakém ohledu měl obvodní soud pochybit, jestliže uzavřel, že poplatky se spotřebitelským úvěrem byly a jsou běžnou praxí, která je také reflektována legislativou. To, že byl nějaký právní institut soukromého práva upraven zákonem (zde zákon o spotřebitelském úvěru) později, než byl uplatněn v řádně uzavřené smlouvě, nemůže od 8. 2. 1991, kdy nabyla účinnosti Listina (konkrétně čl. 2 odst. 3), být na závalu jeho uplatnění v soukromoprávním styku. Stěžovatelka sice poukazuje na to, že v daném věci tzv. RPSN nebyla sjednána, a ani s ní v jejím případě zákon o spotřebitelském úvěru nepočítá, obvodní soud se však v tomto smyslu nevyjadřoval, stejně tak netvrdil, že by poplatek byl vždy po právu, a to jen z toho důvodu, že je zmíněn v § 54 odst. 2 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Napadá-li stěžovatelka závěr obvodního soudu, dle něhož je nutno vzít v úvahu, že smluvní strany na základě daného ujednání několik let plnily, s argumentem, že toto není podstatné, protože jde o absolutně neplatné ujednání, zjevně zaměňuje příčinu (tj. údajnou nesrozumitelnost) s následkem (tj. neplatností předmětného ujednání). Není taktéž zcela zřejmé, proč stěžovatelka zpochybňuje závěr obvodního soudu o výsledcích řízení týkajících se daného bankovního poplatku, jestliže jí (resp. jejímu právnímu zástupci) a jistě i obvodnímu soudu muselo být známo, jaká situace v této oblasti panuje a jaký názor v rozhodovací praxi obecných soudů jednoznačně převládá; tuto skutečnost zpětně potvrzuje i velké množství obdobných podání u Ústavního soudu.

53. Z napadeného rozsudku je dále patrné, že obvodní soud posuzoval, zda sjednání předmětného poplatku není v rozporu s ustanovením § 55 odst. 1 a 56 odst. 1 o. z. Stěžovatelka s jeho posouzením opět vyslovuje nesouhlas, a to s tvrzením, že se její

postavení zhoršilo, protože údajně „spotřebitel, který platí poplatek, je v horším postavení, než ten, který poplatek neplatí“, a že poplatek je pro banku jednostranně výhodný, nesouhlasí ani s tím, že dané ujednání podléhá výluce z přezkumu ve smyslu § 56 odst. 2 o. z. Taktéž v tomto ohledu Ústavní soud nezjistil, že by mělo být odůvodnění v rozporu s požadavky ústavnosti, když svou podstatou jde opět jen polemiku s názorem obvodního soudu z hlediska jeho věcné správnosti, což je věc, jejíž posouzení s výjimkou excesu Ústavnímu soudu nepřísluší.

54. Obvodní soud přílehlavě vysvětlil, že sjednání práv a povinností nad rámec „základních práv a povinností (stanovených jako smluvní typ v zákoně)“ je přípustné, resp. jde o běžnou praxi, kdy v některých případech je třeba upravit komplex vzájemných práv a povinností; současně vzal v úvahu, že podstatou a smyslem ochrany spotřebitele je především zajistit dostatek informací pro jeho rozhodování a chránit jej před zneužívajícími praktikami, a následně dospěl k závěru, že ujednání je z pohledu citovaného ustanovení platné a že předmětný poplatek představuje běžnou část ceny úvěru, a tudíž jeho přezkumu brání ustanovení § 56 odst. 2 o. z. Není tak pravda, že by obvodní soud pominul princip ochrany spotřebitele, naopak vzal jej při svých úvahách na zřetel, nicméně se neztotožnil s názorem stěžovatelky stran jeho dopadů na souzenou věc. Ústavní soud v této souvislosti připomíná, že rovněž podle Směrnice se při sjednávání ceny uplatní princip autonomie vůle smluvních stran a přiměřenost ceny ve vztahu k plnění nemá být posuzována (čl. 4 odst. 2), ledaže by vnitrostátní právní úprava byla v tomto ohledu přísnější, a to není. Jestliže obvodní soud dospěl k danému závěru na základě úvahy, že předmětný poplatek je (nedílnou) součástí celkové ceny za plnění, které banka poskytuje (k tomu viz také další bod), pak mu žádnou svévoli v naznačeném směru vytknout nelze. Dané východisko koresponduje také s příslušnou povahou daného poplatku – jedná se o tzv. paušál, a to vzhledem k obecnému způsobu jeho vymezení („za správu a vedení úvěrového obchodu“), jakož i k tomu, že dlužník je povinen daný poplatek platit pravidelně po celou dobu trvání závazkového vztahu s bankou.

55. Sjednání různých paušálních plateb je realitou, přičemž nelze „automaticky“ vyvozovat, že ten, kdo neplatí žádnou paušální platbu, je v lepší pozici, než ten, kdo ji platí, natož pak, že by využívání takovéto platby představovalo zneužití na úkor spotřebitele. Lze dát za pravdu stěžovateli v tom ohledu, že placení předmětného poplatku může být (za určitých okolností) nevýhodné pro ty, co uplatňují zmíněný nárok na odpočet od základu daně, obecně však jde o závěr chybný, neboť stěžovatelka srovnává neporovnatelné. Banka při sjednání úvěrové smlouvy ve své kalkulaci vycházela (také) z toho, že její výnos bude tvořen dvěma složkami – úrokem a paušálním poplatkem, ovšem pokud by počítala pouze s příjmem v podobě úroků, nepochybně by se tato skutečnost odrazila na výši úrokové sazby. V dané věci tato skutečnost není natolik zřetelná, jako je tomu např. u telefonních operátorů, kde se cena plnění za uskutečněný telekomunikační provoz odvíjí od výše paušálního poplatku. Z těchto důvodů nelze dané (cenové) ujednání posuzovat samostatně, tedy bez ohledu na další sjednaná peněžitá plnění, a pokud obvodní soud měl za to, že je nutno použít ustanovení § 56 odst. 2 o. z., nelze mu (tím spíše) v tomto bodě vytknout svévolný přístup.

56. V ústavní stížnosti je stěžovatelkou obvodnímu soudu taktéž vytýkáno, že věc nesprávně posoudil z hlediska § 39 o. z., s tím že jí banka za předmětný poplatek neposkytuje žádné plnění. Jak však plyne z výše uvedeného, předpoklad, na němž je

daná námitka postavena (tj. na absenci jakéhokoliv plnění ze strany banky), obvodní soud zjevně nesdílí, a to z důvodů výše uvedených. Pokud jde o námitku, že obvodní soud nevzal v úvahu výše citovaná ustanovení zákona o ochraně spotřebitele, Ústavní soud s ohledem na námitky v ústavní stížnosti uvedené nedospěl k závěru, že by v tomto ohledu došlo k nějakému pochybení. Stěžovatelka použití klamavé praktiky vyvozuje z toho, že žalovaná použila slovo „zdarma“ ve spojení se službou, kterou zároveň zahrnuje do poplatku. Stěžovatelčina argumentace v soudním řízení a v ústavní stížnosti byla ovšem postavena na tom, že při sjednávání úvěrové smlouvy jí bylo známo, že je její povinností platit předmětný měsíční poplatek, avšak že údajně nevěděla, jaké plnění banka za tento poplatek poskytuje. Nikde se však nepodává, že snad uvedení údaje „zdarma“ u jiného poplatku v Sazebníku vyvolalo u ní dojem, že jí bude úvěr poskytnut zdarma, případně že nebude třeba předmětný poplatek platit (a toto že bylo důvodem, proč úvěrovou smlouvu uzavřela). Dlužno podotknout, že právě v případě bankovních poplatků je v sazebnících bank uvádění „zdarma“ u konkrétní služby zcela běžné (např. u zaslání výpisu z účtu v elektronické podobě), to někdy v protikladu s obdobnou službou, která naopak zpoplatněna je (např. zaslání výpisu v listinné podobě), důvodem může být i reakce na podmínky konkurenčních bank, kde tatáž služba poskytována zdarma není. Ústavnímu soudu přitom není zcela zřejmé (míněno v obecné rovině), jakým způsobem by skutečnost, že vedle těchto položek byl v sazebnících uveden paušální měsíční poplatek za (např.) „správu úvěru“, mohla průměrného spotřebitele „oklamat“ (s tím důsledkem, že by jinak příslušnou smlouvu neuzavřel).

57. Stěžovatelka svou ústavní stížnost opírá taktéž o výše zmíněný rozsudek německého BGH (a jím inspirovaný rozsudek Krajského soudu v Prešově), s nímž má být napadené rozhodnutí v kolizi, přičemž tvrdí, že ochrana všech spotřebitelů musí být v členských zemích stejná. Z těchto skutečností však nic podstatného z hlediska ústavnosti vyvozovat nelze. V první řadě i stěžovatelce je známo rozhodnutí britského Nejvyššího soudu (viz výše), který řešil v podstatě podobnou problematiku (bankovních poplatků), přičemž i na základě výkladu Směrnice dospěl k jinému závěru než BGH, a tudíž lze o nějakém jednotném rozhodování stěží uvažovat. Bezvýhradnému přijetí daného právního názoru kromě toho brání i skutečnost, že německá právní úprava se od české právní úpravy, jakož i od úpravy obsažené ve Směrnici liší, navíc stávající judikatura BGH je v Německu předmětem kritiky odborné veřejnosti, a to z důvodu možného rozporu se zákonem a Směrnicí (viz Frank, R., Veselková, P., Wolff, P.: Přípustnost poplatků za správu a vedení úvěrových účtů vedených pro spotřebitele, Právní rozhledy č. 15-16/2013), a dané rozhodnutí kladnou odezvu nevyvolalo ani v České republice (viz Bejček, J.: Ochrana spotřebitele, nebo i pokrytecky zastřená ochrana věrolomnosti?, Právní rozhledy č. 13-14/2013). Právě uvedené však nemá sloužit jako vodítko pro výběr mezi uvedenými zahraničními judikáty, neboť v tom poslání Ústavního soudu nespočívá. Pouze na tomto místě a v této souvislosti považuje za potřebné konstatovat, že příklon obvodního soudu k jednomu z nich, nelze považovat za projev svévole, jenž by byl z hlediska ústavnosti relevantní, nehledě na odlišné konkrétní otázky tam řešené.

V. d)

K otázce hrazení nákladů řízení v sériových sporech

58. Ústavní soud nemůže dát za pravdu stěžovatelce, pokud ústavní rozměr přičítá rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. V případě, že účastník měl ve věci plný úspěch, je

ve smyslu § 142 odst. 1 o. s. ř. povinností soudu v první řadě zkoumat, jaké náklady mu (skutečně) vznikly v souvislosti s uplatňováním (bráněním) práva a zda tyto lze považovat za účelně vynaložené. Dospěje-li v tomto ohledu ke kladnému závěru, je v jeho kompetenci ve smyslu § 150 o. s. ř. ještě posoudit, zda neexistují důvody zvláštního zřetele hodné, pro které lze zcela nebo zčásti náhradu nákladů nepřiznat. Není podstatné, že se stěžovatelka domáhala aplikace § 150 o. s. ř. s argumentací, kterou je třeba posuzovat spíše z hlediska § 142 odst. 1 o. s. ř., rozhodující je, že se obvodní soud daným požadavkem zabýval, přičemž zdůvodnil, proč jej nepovažuje za důvodný, tedy že pro žalovanou, vzhledem k velkému množství podaných žalob, nejde o běžnou činnost, se kterou mohla žalovaná počítat.

59. Stěžovatelka sice v ústavní stížnosti argumentuje tím, že o běžnou činnost jde, přičemž poukazuje na to, že právní zástupce žalované nemusel nevynaložit žádné zvýšené úsilí. Ústavní soud však připomíná, že daný zásah se týká bagatelní částky, nadto rozhodnutím, jež z hlediska ústavnosti nemá žádný či jen okrajový význam, protože se jedná o problematiku nákladů řízení, kromě toho daná námitka představuje pouhou polemiku s věcnou správností názoru obecného soudu, a tudíž nemá důvod k tomu, aby se touto otázkou zabýval věcně. Musí však připomenout, že stěžovatelka svou obsáhlou ústavní stížností sama potvrzuje, že jde o právně složitou, dosud českými soudy jednoznačně nevyřešenou věc, to navíc s eventuálně závažnými dopady na hospodaření žalované, a tudíž nelze – alespoň v případě „prvních“ soudních řízení, tedy než budou dané sporné otázky postaveny najisto – vytýkat stěžovatelce, jestliže si zajistila odbornou právní pomoc.

60. Další stěžovatelkou uváděné důvody, pro které na základě ustanovení § 150 o. s. ř. nelze náhradu nákladů řízení žalované přiznat, tedy že ona (stěžovatelka) vystupovala v roli spotřebitele, že banka jednala v rozporu s principem dobré víry apod., nelze v této souvislosti považovat za významné, neboť postavení spotřebitele samo o sobě „důvody hodné zvláštního zřetele“ nezakládá, ostatní námitky pak vycházejí z předpokladů, které se ukázaly z hlediska závěrů obvodního soudu ve věci samé lichými.

61. Konečně třeba uvést, že nebylo třeba zabývat se návrhem na přednostní projednání věci ve smyslu § 39 zákona o Ústavním soudu, když této žádosti bylo fakticky vyhověno.

62. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení podle ustanovení § 44 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl jako návrh nedůvodný v částech uvedených sub V. a) až V. c) a jako návrh zjevně neopodstatněný v části blíže rozvedené sub V. d).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 10. dubna 2014

Jan Filip
předseda senátu Ústavního soudu